Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaostolle

Pääkaupunkiseudun pelastajatilanne ja Helsingin pelastuskoulun merkitys koko maan pelastajavajeen kannalta.

Yleistä

Sisäministeriö on julkaissut 29.9.2022 päivitetyn muistion kansallisesta pelastajatarpeesta Suomessa.

Muistiossa todetaan, että Kevan arvion mukaan pelastusalalta **poistuu eläkkeelle vuosittain 145 henkilöä,** jolloin vuosien **2022–2030 aikana tulee eläköitymään 1160 henkilöä** niin pelastaja- kuin esihenkilötasoilta. Kevan ennusteen lisäksi tulee huomioida alanvaihtajien osuus, jonka arvioidaan olevan **10–40 henkilöä** (0–3 henkilöä / Pelastuslaitos /vuosi). Tällä hetkellä Kuopion Pelastusopiston vuosittainen valmistujamäärä on 137 pelastajaa ja Helsingin kaupungin Pelastuskoulun 15 pelastajaa. Nämä riittävät kattamaan juuri edellä kuvatut poistumat. Luvuissa ei ole huomioitu perhevapaauudistuksen aiheuttamia lisätarpeita tai paloesimies- ja päällystökoulutukseen siirtyviä henkilöitä.

Sisäministeriön viimeisimpien arvioiden mukaan **toimintavalmiuden saattaminen lakisääteiselle tasolle ja varallaoloa korvaavat ratkaisut aiheuttavat kaiken kaikkiaan 1123 pelastajan lisätarpeen.**

Kokonaisuudessaan pelastusala **tarvitsee vuoteen 2030 mennessä yli 2300 uutta pelastusalan ammattilaista.**

Pääkaupunkiseudun tilanne

Pääkaupunkiseudun pelastuslaitoksia on neljä (Länsi-Uudenmaan, Keski-Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan Pelastuslaitokset sekä Helsingin kaupungin Pelastuslaitos). Kaikilla pelastuslaitoksilla on sekä eläköitymiseen että toimintavalmiuden parantamiseen lakisääteiselle tasolle liittyviä pelastajatarpeita. Varallaolon korvaavia tarpeita ei ole.

Kaikkien maan pelastuslaitosten pelastajatarve toimintavalmiuden saattamiseksi lakisääteiselle tasolle on Sisäministeriön mukaan **657 pelastajaa. Pääkaupunkiseudun pelastuslaitosten yhteinen tarve on 282 pelastajaa** eli 42,9 % koko maan tarpeesta (Länsi-Uusimaa 71, Keski-Uusimaa 60 ja Itä-Uusimaa 23 sekä Helsinki 128). Ruotsinkielisten pelastajien tarve on Itä-Uudellamaalla 50 % ja Länsi-Uudenmaan tarve 10–12 % uusista pelastajista. Helsinki kaupungin tavoite on, että 10 % henkilöstöstä omaisi ruotsin kielen taidon.

Pääkaupungin pelastuslaitosten pelastajatarve kertaantuu, kun otetaan huomioon toimintavalmiuden parantamisen lisäksi alalta eläköityvät ja alan vaihtajat. Esimerkiksi 2022–2023 Helsingistä eläköityy yhteensä 112 pelastajaa. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen tarve samalle ajalle on 90 pelastajaa toimintavalmiuden parantamisen resurssivaateen ja eläköitymisen lisäksi.

Pääkaupunkiseudun pelastuslaitoksista Helsingin kaupungin ja Keski-Uudenmaan Pelastuslaitokset ovat ilmoittaneet Sisäministeriölle pelastajavajeen olevan akuutti ongelma.

Helsinki kaupungin Pelastuskoulun toiminta ja rahoitus

Helsingin kaupungin Pelastuskoulu on perustettu vuonna 1972 tuottamaan palomiehiä pääkaupungin turvaksi. Pelastuskoulun toiminnan on rahoittanut kokonaisuudessa Helsingin kaupunki ja rahoitus on sisältynyt Pelastuslaitoksen budjettiin. **Pelastuskoulu toteuttaa pelastajakoulutusta 15 pelastajan vuosittaisella valmistujamäärällä** sekä alipäällystötason koulutusta tarpeen mukaan. Pelastuskoulu täydentää Kuopion Pelastusopiston koulutustarjontaa ja pelastuskoululla on 3.11.2021 myönnetty pysyvä toimilupa.

Pelastuskoulussa on laajempi opetussuunnitelma käytössä (0,5 lukukautta pidempi) kuin Pelastusopistolla. Pidemmällä kurssilla pelastajat perehdytetään pääkaupungin erityispiirteisiin sekä annetaan laajempi ensihoidon perustason opetus. Pelastuskoulun valmistuneet pelastajat ovat työllistyneet Helsinkiin ja korvaavat Pelastuslaitoksen **vuosittaisen eläke- ja muun poistuman, joka on n. 14** htv:tä.

Pelastuskoululla on **edellytykset kaksinkertaistaa valmistuvien pelastajien koulutusmäärät** muokkaamalla opetussuunnitelma Pelastusopiston kanssa vastaavaksi. Pelastuskoululla on myös selkeä intressi tukea Uudenmaan aluetta, Etelä-Suomen pelastuslaitoksia ja ruotsinkielistä pelastajakoulutusta nykyistä vahvemmin kansallisen pelastajavajeen ratkaisemiseksi.

Pelastuskoulussa on tällä hetkellä käynnissä kaksi pelastajakurssia, joista ensimmäinen valmistuu syyskuussa 2023 ja toinen syksyllä 2024. Syksyllä 2023 olisi tarkoitus käynnistää seuraava pelastajakurssi. **Pelastuskoululle ei kuitenkaan ole osoitettu valtion rahoitusta kurssien loppuun saattamiseksi tai uusien kurssien käynnistämiseksi.**

Helsingin kaupunki ei rahoita pelastuskoulun toimintaa enää vuonna 2023 pelastustoimen järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueille.

Pelastustoimen ammatillinen peruskoulutus ei kuulu hyvinvointialueenkaan järjestämisvastuulle eikä hyvinvointialueita koskeva lainsäädäntö nykyisellään mahdollista pelastuskoulun rahoittamista hyvinvointialueiden valtionrahoituksesta eikä valtion v. 2023 talousarviossa ole osoitettu koululle muutakaan rahoitusta. Jo aloitetut pelastajakurssit ovat vaarassa keskeytyä ja koko koulun toiminnan jatkaminen vuonna 2023 on vaakalaudalla, jos rahoitusta ei saada.

Pelastuskoulun rahoittaminen valtion varoista on välttämätöntä koko maan pelastajapulan syvenemisen välttämiseksi.

Rahoituksen tulisi määräytyä Pelastuskoululle samoin perustein kuin Pelastusopiston rahoituksen eli valtio maksaisi Helsingille koulutuskorvausta 14 000 euroa lukukaudessa (6 kk) kutakin lukukaudella kirjautuneena olevaa opiskelijaa kohden. Lukukaudessa Pelastuskoulussa on nykyisin keskimäärin 30 oppilasta (kaksi käynnissä olevaa kurssia) ja näin ollen vuosittainen kustannus on 30 (oppilasmäärä) x 2 (lukukaudet) x 14 000 euroa, yhteensä 840 000 euroa.

Valtio on edellyttänyt toimintavalmiuden parantamista

Valtio on Etelä-Suomen aluehallintoviraston kautta edellyttänyt Helsingin kaupunkia parantamaan pelastustoiminnan toimintavalmiutta ja asettanut vaateelle uhkasakon vuonna 2019. Helsingin kaupunki on asiaan liittyvällä vakavuudella käynnistänyt suunnitelmallisen pelastusasemien palveluverkoston parantamisen edellytetyille puutealueille, jonka seurauksena Helsinkiin rakentuu neljä uutta pelastusasemaa sekä kolme kevytpelastusasemaa. Panostetut investoinnit (mm. pelastusasemat,

ajoneuvot, kalusto) toimintavalmiuden parantamiseksi ovat tällä hetkellä yli 20 M€ ja pelastustoimen käyttömenojen kasvu on vuosina 2020–2023 ollut keskimäärin 7 %.

Tilanteen vakavuudesta kertoo, että Helsinki ei pysty toteuttamaan uhkasakolla tehostettua velvoitettaan pelastajapulan vuoksi.

Uudet pelastusasemat vaativat kokonaisuudessaan lähes 200 uuden pelastajan lisäyksen Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen pelastajaresurssiin. Valtion vastuulla oleva pelastajakoulutus ja sen riittämättömyys vaikuttaa negatiivisesti Helsingin mahdollisuuksiin täyttää valtion uhkasakolla asetetut velvoitteet. Ensimmäinen uusi pelastusasema avataan tammikuussa 2023 Konalaan, ja kevytasema toukokuussa Tapanilaan. Nämä asemat vaativat 52 uuden pelastajan resurssin.

Pelastuslaitos on toistuvilla rekrytoinneilla pyrkinyt kasvattamaan pelastajaresurssia, jotta uudet asemat saadaan auki ja valmiuteen. Kahden edellisen vuoden aikana tehdyissä kuudessa rekrytoinnissa on ollut avoinna yhteensä 115 virkaa, joihin on saatu palkattua 68 uutta pelastajaa. 47 virkaa (41 %) on jäänyt täyttämättä, joka vastaa lähes yhden pelastusaseman vahvuutta.

Pääkaupunkiseudun tulevaisuus

Pääkaupunkiseudun tulevaisuus näyttää haasteelliselta ottaen huomioon edellä kuvatut pelastajien saatavuushaasteet. Vetovoimatekijänä maakunnista ei toimi pääkaupunkiseudun korkea hintataso, elinkustannukset ja työn kuormittavuus, kun työtä on tarjolla ympäri maan. Valtakunnallisen pelastajapulan ohella Pelastuskoulun merkitys myös pääkaupunkiseudun pelastajavajeeseen on merkittävä, sillä todennetusti valmistuvat opiskelijat palaavat omalle asuinpaikkakunnalleen tai sen läheisyyteen töihin. Tästä syystä Uudellemaalle ja pääkaupunkiseudun tarpeisiin kohdennettu alueellinen koulutus kaksinkertaistettuna (30 pelastajaa vuodessa) tulisi mahdollistaa niin rahoituksen kuin muiden resurssien osalta.

Kuopion Pelastusopiston pelastajakursseilla opiskelee nykyisin 229 opiskelijaa, joista 30:n (13,1 %) asuinpaikkakunta sijaitsee Uudellamaalla, ja näistä kymmenen (4,3 %) ilmoittaa asuinpaikkakunnakseen Helsingin. **Pelastusopiston läsnä olevien pelastajaopiskelijoiden asuinpaikkakunnat eivät työllistymisen näkökulmasta tue Helsingin ja pääkaupunkiseudun vaatimaa tarvetta, joka korostaa entisestään alueellisen koulutuksen tärkeyttä.**

Ruotsinkieliselle koulutukselle on selkeä tarve. Pääkaupunkiseudun pelastuslaitokset pelkästään tarvitsevat yhden ruotsinkielisen pelastajakurssin kerran kolmessa vuodessa varmistaakseen riittävän määrä ruotsinkielentaitoisia pelastajia.

Pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla asuu yli 30 % maan väestöstä ja lisäksi alueelle sijoittuu merkittävä määrä alueellisia riskejä sekä valtion ylin johto, joiden turvallisuus on taattava niin normaalioloissa kuin poikkeusoloissa. Tästä syystä on erittäin tärkeää varmistaa, että alueella on riittävä määrä pelastushenkilöstöä, jolla on keskeinen rooli poikkeusolojen aikaisissa pelastus- ja turvallisuustehtävissä.

Helsingin kaupunki
Helsingin kaupungin Pelastuslaitos
Pelastuskoulu

Helsingissä 17.10.2022

Jani Pitkänen
pelastuskomentaja